

УДК 811.111-367.623
DOI <https://doi.org/10.32782/bsps-2024.4.10>

ОСОБЛИВОСТІ СУФІКСАЛЬНОГО СЛОВОТВОРУ АНГЛІЙСЬКИХ АД'ЕКТИВНИХ ЕМОСЕМІЗМІВ

Наталія Мельничук

кандидат філологічних наук, асистент
кафедри іноземних мов для природничих факультетів
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, Україна
orcid.org/0000-0002-8742-1670
e-mail: n.melnichuk@chnu.edu.ua

Анна Симака

асистент кафедри іноземних мов для природничих факультетів
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, Україна
orcid.org/0009-0002-1564-5963
e-mail: a.sytaka@chnu.edu.ua

Анотація. Емосемізми, які безпосередньо через мову виражають емоції людини, є особливим способом пізнання та відображення дійсності, в якому індивід виступає як об'єктом, так і суб'єктом сприйняття. Емоції є життєво важливими для всього, що робить людина, слугуючи засобом для експресії, комунікації, відображення, а також її когнітивного сприйняття. Категорія емотивності є базовою для формування ЛСП емотивних прикметників в англійській мові, елементи якого об'єднуються у множину на основі присутності в їхній семантиці емотивного компонента та його основного структурного елемента – емосеми, позиція якої у семній структурі слова визначає статус і характер маніфестації емотивних значень англійських прикметників. Аналіз словотвірної природи та дериваційної потенційності емотивних прикметників як чисельного лексичного угруповання, що будується на основі понятійної спільності його елементів, є досить важливим завданням для лінгвістів.

Словотвірний процес, що постійно створює нові лексичні одиниці та збагачує словниковий склад кожної мови, має безпосередній вплив на її внутрішню будову. Словотвір як одна з найдинамічніших сфер мовної системи супроводжується складними змінами, що виникають між вихідною та похідною одиницями, а також між похідною основою та словотвірним формантом (тобто афіксом, який є його прямим матеріальним вираженням), результатом яких є словотвірне значення. Засоби словотвору також вдосконалюються відповідно до динаміки змін, які відбуваються у мовній системі. Це також стосується англійської мови, яка має надзвичайно складну систему засобів і способів словотвору, що беруть участь у створенні нових прикметників. Найвищий рівень категоризації мовних явищ – словотвірна система мови – детермінує певний набір взаємопов'язаних словотвірних реалій. Власне вивчення словотвірної системи дозволяє простежити розвиток англійської мови загалом та розкрити важливі характеристики словотвірного механізму. У зв'язку з чіткою та послідовною структурою семантичного змісту похідних прикметників англійської мови дослідження внутрішньої структури ад'єктивних одиниць відіграє вирішальну роль при аналізі їхніх граматичних і семантичних особливостей.

Ключові слова: емотивний прикметник, словотвірна модель, похідна одиниця, дериваційна структура, семантика, мотивувальна основа.

PECULIARITIES OF SUFFIXAL WORD FORMATION OF ENGLISH ADJECTIVAL EMOSEMISMS

Natalia Melnychuk

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department
of Foreign Languages for Natural Sciences
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
Kotsyubynsky str., 2, Chernivtsi, Ukraine
orcid.org/0000-0002-8742-1670
e-mail: n.melnychuk@chnu.edu.ua*

Anna Symaka

*Associate Professor at the Department
of Foreign Languages for Natural Sciences
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
Kotsyubynsky str., 2, Chernivtsi, Ukraine
orcid.org/0009-0002-1564-5963
e-mail: a.symaka@chnu.edu.ua*

Abstract. *Emosemisms, which directly express human emotions through language, are a special way of cognition and reflection of reality in which the individual acts as both: an object and a subject of perception. Emotions are vital to everything a person does, serving for expression, communication, reflection, and cognitive perception. The category of emotiveness is the basis for the formation of emotive adjectives in English, the elements of which are combined into a set basing on the presence in their semantics of an emotional component and its main structural element – an emoseme, the position of which in the semantic structure of the word determines the status and character of the manifestation of English adjectives' emotional meaning. The analysis of the word-forming nature and derivational potential of emotional adjectives as a numerical lexical grouping that is built on the basis of its elements' conceptual commonality is an important task.*

The word-forming process, which constantly creates new lexical units and enriches the vocabulary of each language, has a direct impact on its internal structure. Word formation, as one of the most dynamic spheres of the language system, is accompanied by the complex changes that occur between the original and the derived units, as well as between the derived base and the word-forming formant (an affix – its direct material expression), the result of which is the word-forming meaning. Means of word formation are also improved in accordance with the dynamic changes occurring in the language system. This also applies to the English language, which has an extremely complex system of means and methods of word formation involved in the creation of new adjectives. The highest level of categorization of linguistic phenomena – the word-forming system of a language – determines a certain set of interconnected word-forming realities. A proper study of the word-forming system allows us to trace the development of English in general and reveals some important characteristics of the word-forming mechanism. In connection with a clear and consistent structure of the semantic content of the derived adjectives in English, the study of the internal structure of adjectival units plays a decisive role in the analysis of their grammatical and semantic features.

Key words: *emotive adjective, word-formation model, derivational unit, derivational structure, semantics, motivational basis.*

Постановка проблеми. За останні роки інтерес лінгвістів до проблем словотвору, безумовно, змінив постановку проблем і способи їх вирішення, проте встановлення сумісних і несумісних семантичних та формальних елементів у межах вмотивованого слова та вивчення системних закономірностей словотвору є важливими для визначення можливості чи неможливості утворення нових слів. Словотвір сприяє безперервному переміщенню лексичних одиниць у межах мовної

системи, підтримуючи динамічний розвиток лексичного фонду країни.

Дослідження сучасної англійської мови ґрунтуються на лексичних одиницях мови з точки зору їхньої структури, морфемного складу та способів утворення, тому що більшість розвідок науковців [4; 5; 7] спрямована власне на вивчення змістовного аспекту мови та внутрішньої будови її компонентів. Проте і досі невіршеними залишаються питання, пов'язані з необхідністю комплексного ана-

лізу безпосередньої ролі словотвору у формуванні мовної картини світу та необхідності вивчення комунікативно-прагматичного характеру похідної лексики. Словотвірне значення ад'єктивного емосемізму – це сума значень похідної основи та форманта, а словотвірна модель визначає структуру нових словникових одиниць та слугує зразком для їх утворення. Дослідження структури емотивних прикметників та особливостей їх функціонування у мові є можливим завдяки вивченню словотвірного моделювання у межах лексико-семантичного поля емотивних прикметників.

Мета і завдання статті. Це дослідження має на меті визначити особливості суфіксального словотвору похідних емотивних прикметників в англійській мові, а також дослідити продуктивність основних афіксів і моделей, які беруть активну участь у творенні цих одиниць, адже саме це дозволить з'ясувати, чи можуть ці елементи збагачувати лексичний склад англійської мови новими словотвірними конструкціями. Основними завданнями цієї розвідки є визначення найпродуктивніших словотвірних суфіксів та основних словотвірних моделей ад'єктивних емосемізмів в англійській мові, аналіз синхронних словотвірних зв'язків у межах похідних емотивних прикметників, вивчення ролі семантичних факторів у процесі формування англійських емотивних прикметників.

Предмет та об'єкт дослідження. Об'єктом цього дослідження є ад'єктивні емосемізми в англійськомовній картині світу, а предметом виступає словотвірний аспект вивчення емотивних прикметників, зокрема особливості їх суфіксального словотворення. Визначені предмет, об'єкт та завдання цієї розвідки зумовили звернення до тих методів дослідження, що найбільше відповідають визначеним цілям, а саме компонентного, словотвірного та кількісного аналізів, завдяки яким були з'ясовані основні характеристики суфіксального словотворення англійських ад'єктивних емосемізмів та виокремлені їхні основні словотвірні моделі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Суфіксальний метод створення нових слів у сучасній англійській мові досить ефективний, адже похідні одиниці мають надзвичайно складну систему, використовую-

ють різні методи номінації, для визначення різних сфер та частин мовної картини світу. Англійські емотивні прикметники здебільшого похідні та утворюються за допомогою суфіксального, префіксального та префіксально-суфіксального способів словотвору та складання відповідно до їх словотвірної структури. Необхідно зауважити, що суфіксальний словотвір прикметників характеризується семантичними змінами, які виражаються додаванням формальних показників до мотивувальної основи. Завдяки високій регулярності структурних і семантичних відносин суфіксальний спосіб творення нових слів є досить продуктивним, адже більшість похідних прикметників утворюється саме за допомогою суфіксів.

Під час дослідження особливостей суфіксального словотвору похідних ад'єктивних емосемізмів в англійськомовній картині світу необхідно визначити найефективніші суфікси та структурні моделі, за допомогою яких вони утворюються, а також провести аналіз закономірностей семантики цих суфіксів. Дослідження похідних ад'єктивів, утворених за допомогою суфіксального способу словотвору, найкраще показує основні напрями синхронної системи, яка постійно поповнюється новими словами. У сучасній англійській мові саме афікс із твірною основою є основними інструментами для створення продуктивних словотвірних моделей прикметників. Іменники, дієслова та прикметники є основними одиницями для утворення похідних ад'єктивних одиниць. Кожне похідне слово має вирішальне значення для наслідування інших одиниць його класу, саме тому воно легко сприймається мовцем та зберігається у його пам'яті як цілісність, що складається з частин – кореневих основ і морфемних афіксів. З огляду на їх особливості були зафіксовані найпродуктивніші моделі суфіксального словотвору похідних ад'єктивних емосемізмів, до яких належать такі моделі, як $N + -y = A$, $V + -ing = A$ та $V + -ed = A$, адже саме вони демонструють найвищий рівень активності в межах саме цього пласту лексики сучасної англійської мови.

Внутрішня сполучуваність ад'єктивних дериватів може бути виявлена шляхом дослідження взаємодії відповідних елементів семантичної структури дериваційних морфем. Саме вона дозволяє встановити словотвірні потенції

окремих твірних основ, відображаючи особливості їх семантики. Суфіксальний словотвір похідних ад'єктивних одиниць, що розглядаються у цьому дослідженні, характеризується присутністю різних за своєю морфологічною структурою твірних основ, зокрема іменників, дієслів, прислівників та вигуків. У процесі розвідки було виявлено, що саме субстантивні (58,34%) та вербальні (39,57%) твірні основи є найпродуктивнішими при утворенні англійських ад'єктивних емосемізмів. Залежність від структурного типу побудови похідних слів безпосередньо пов'язана з їхньою семантикою: взаємодія досліджуваних твірних основ і суфіксів є очевидною та характеризується певною взаємовибірковістю. Особливо важливим є те, що субстантивні твірні основи, які використовуються для створення похідних емотивних прикметників, мають як конкретну, так і абстрактну семантику, а більшість цих основ утворюється саме за допомогою останньої, що впливає на значення похідних слів, які також мають абстрактне значення (наприклад, субстантив *pity* (співчуття) є базою для утворення прикметників *piteous* (співчутливий) та *pitiable* (що викликає співчуття)). Необхідно зазначити, що похідне слово та суфікс тісно пов'язані, адже останній утворює слова лише з певних семантичних груп у певній частині мови. Усі похідні ад'єктивні емосемізми семантично та формально залежать від одиниці, з якою вони співвідносяться, адже вони називають явище саме через неї. Яскравим прикладом цієї співвіднесеності можуть слугувати такі емотивні прикметники, як *terror-stricken*, *horror-struck*, *frightened*, які утворюються від іменників та мають позначення якості страху, проте порівняно з відповідними субстантивами *terror*, *horror*, *fright* вони підкреслюють саме ступінь цієї якості: *terror-stricken* (extremely frightened), *horror-struck* (shocked, very frightened), *frightened* (feeling worry or fear). Таким чином, кожне нове явище чи предмет призводить до створення відповідного слова, яке згодом набуває нового значення, що є його безпосереднім мовним відображенням.

Прагматика кожного словесного знака, особливо ад'єктивного емосемізму, відображає функціональні характеристики його семантики, при яких мовець безпосередньо виражає об'єктивну оцінку подій, висловлюючи своє особисте емоційне ставлення до них. Саме тому при вивченні похідних при-

кметників у сучасній англійській мові виникає питання щодо ролі суфіксальних морфем у відображенні емотивної семантики у безпосередній структурі їхнього словотвірного значення. У сучасній лінгвістичній науці існує багато суперечливих думок щодо співвідношення та взаємодії компонентів внутрішньої форми похідного слова – твірної основи та дериваційного афікса. Деякі науковці [3; 9] стверджують, що основним семантичним компонентом деривата є афікс, адже саме він визначає понятійний клас, до якого похідне слово буде зараховано. Окремі дослідники [2; 6; 8] підкреслюють, що вплив саме твірної основи, а не форманта, відіграє вирішальну роль у процесі творення семантики деривата. Згідно з результатами цього дослідження семантика похідних ад'єктивних емосемізмів корелює безпосередньо із семантикою твірних основ. Однак необхідно зазначити, що морфемний рівень мови уможливує використання експресивних морфем, що безпосередньо інтегрують оцінну та емотивну семантику. Такі морфemi включають пестливі та зневажливі афікси, які складають меліоративну та пейоративну лексику, що поділяється залежно від того, задоволені чи ні мовці певним об'єктом. У таких ситуаціях оцінка найчастіше має негативне забарвлення, тому що «норма оцінки збігається з позитивним виміром аксіологічної шкали, а це означає, що з поняттям норми пов'язана і кількісна перевага негативної оцінки над позитивною» [1, с. 44–45]. Необхідно зазначити, що поява емотивно-експресивних сем, що містять у собі власне прагматичний зміст слова чи фрази, є результатом семантичних змін, які відбуваються саме за допомогою словотвірних засобів. Власне до таких словотвірних засобів належать такі суфікси пейоративної оцінки, як *-ie*, *-y*, *-ish* тощо. Ці афіксальні морфemi беруть безпосередню участь в утворенні таких англійських емотивно-експресивних прикметників, як *sappy*, *oafish*, *slushy*, *gilrie* тощо. Саме такі семантично яскраво насичені ад'єктиви зазвичай вживаються мовцем у конкретній ситуації з певною прагматичною метою, нашаровуючи на загальний емотивний відтінок твірної основи своє особливе емотивно-експресивне чи емотивно-оцінне забарвлення, таке як іронія, зневага тощо.

У процесі словотвору похідних ад'єктивних емосемізмів основна семантична роль, яку

виконує суфікс – це відображення інформації, притаманної твірній основі, і лише деяким суфіксальним морфемам властива певна емотивно-оцінна семантика. Крім того, значення суфікса визначає класифікаційні, структурні та частиномовні особливості похідних слів незалежно від того, що в емотивному прикметнику воно реалізується безпосередньо від основи, яку він оформляє. Таким чином, основною метою суфіксальної морфеми у похідному прикметнику є лише поєднання його семантики з іншими категоріями у структурі цієї одиниці. Суфіксальні морфеми впливають на переосмислення ознакових сутностей похідної основи завдяки цій редистрибутивній функції, що їм притаманна. Саме тому відбувається взаємодія похідних емотивних прикметників з іншими лексико-семантичними утвореннями, що пронизують усю лексичну

систему мови, безпосередньо впливаючи на її функціонування.

Висновки і перспективи подальших розробок. Вмотивованість похідних ад'єктивних емосемізмів, утворених суфіксальним способом словотвору, має формальний і семантичний характер, тобто вона повторює частково або повністю структурно-семантичні властивості вихідної одиниці та містить формантну частину, що відображає їхнє семантичне навантаження завдяки формальному перетворенню вихідної одиниці. Подальші розробки цієї теми можуть зосередитися на дослідженні змістових характеристик англійських ад'єктивних емосемізмів, зокрема глибинному аналізі впливу особливостей їх семантичної та словотвірної структури на гендерний аспект комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бессонова О.Л. Оцінний тезаурус англійської мови (когнітивно-гендерні аспекти) : монографія. Донецьк : ДонДУ, 2002. 362 с.
2. Бойко Н. Українська експресивна лексика: семантичний, лексикографічний і функціональний аспекти : монографія. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2005. 552 с.
3. Гамзюк М.В. Емотивний компонент значення у процесі створення фразеологічних одиниць (на матеріалі німецької мови) : монографія. Київ : КДУ, 2012. 256 с.
4. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2006. 716 с.
5. Gleby A. English deverbial adjectives: their identification and use in a corpus of modern written English. Goteborg : Department of English Goteb. University, 2002.
6. Goddard C. Explicating Emotions Across Languages and Cultures: A Semantic Approach. The Verbal Communication of Emotions: Interdisciplinary Perspective. Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 2012. P. 19–55.
7. Kövecses Z. Metaphor and Emotion. New York, Cambridge : Cambridge University Press, 2000.
8. Lewis M., Haviland-Jones J., Barrett L. (Eds.). Handbook of Emotions. The Guilford Press, 2012.
9. Wierzbicka A. Semantics, Culture and Cognition: Universal Human Concepts in Culture-Specific Configurations. Oxford University Press, 1992.

REFERENCES

1. Bessonova, O.L. (2002). Otsinnyj tezaurus anhlijs'koi movy (kohnityvno-henderni aspekty): monohrafiia [Evaluative thesaurus of the English language (cognitive and gender aspects): a monograph]. Donets'k: DonDU, 362 p. [in Ukrainian].
2. Boiko, N. (2005). Ukrainska ekspresyvna leksyka: semantychnyi, leksykohrafichnyi i funktsionalnyi aspekty: monohrafiia [Ukrainian expressive vocabulary: semantic, lexicographic and functional aspects: a monograph]. Nizhyn: Aspekt-Polihraf, 552 p. [in Ukrainian].
3. Hamziuk, M.V. (2014). Emotyvnyi komponent znachennia u protsesi stvorennia frazeolohichnykh odynyts (na materialy nimetskoï movy): monohrafiia [The emotional component of meaning in the process of creating phraseological units (on the material of the German language): a monograph]. Kyiv: KDLU, 256 p. [in Ukrainian].
4. Selivanova, O.O. (2006). Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia [Modern linguistics: a terminological encyclopedia]. Poltava: Dovkillia, 716 p. [in Ukrainian].
5. Gleby, A. (2002). English deverbial adjectives: their identification and use in a corpus of modern written English. Goteborg: Department of English Goteb. University.
6. Goddard, C. (2012). Explicating Emotions Across Languages and Cultures: A Semantic Approach. The Verbal Communication of Emotions: Interdisciplinary Perspective. Lawrence Erlbaum Associates Publishers, pp. 19–55.
7. Kövecses, Z. (2000). Metaphor and Emotion. New York, Cambridge: Cambridge University Press.
8. Lewis, M., Haviland-Jones, J., Barrett, L. (Eds.). (2012). Handbook of Emotions. The Guilford Press.
9. Wierzbicka, A. (1992). Semantics, Culture and Cognition: Universal Human Concepts in Culture-Specific Configurations. Oxford University Press.